Aldebaran Zoltán

AGGODALMAK A JOBBOLDALISÁGÉRT ÉS A KONZERVATIVIZMUSÉRT

Először szeretnék megemlíteni, felelevéníteni egy helyzetet hazánk legújabb kori történelméből. Már kevesen emlékeznek arra, hogy milyen volt a jobboldaliság eszméjéhez való viszony közvetlenül a rendszerváltozás utáni években. Egyáltalán nem voltak sokan, akik hangsúlyozták e fogalmat, sőt, közel két évtizeden keresztül gyakran megbélyegezték azokat, akik a jobboldaliságban ideaértéket láttak és ezért a zászlajukra tűzték. Alig jelent meg a *szamizdat*-irodalomban. Ezen nincs különösebb csodálkozni való, mivel összességében nemcsak demokrata és liberális, hanem egyenesen nyugatimádó volt, s kutatások kimutatták, hogy szélsőbalos tendenciák éltek benne, ennél is erősebb ügynöki bekötöttségek mellett. A jobboldaliság Antallnak és az MDF-nek sem volt fontos (néhány tagot leszámítva). Csurka, s később a MIÉP sem hangsúlyozta. Nagyon nem. Emlékszünk: *„Sem nem jobb, sem nem bal”*. A *Havi Magyar Fórum* fénykorában Csurka egy barátomnak megüzente: *„Nincs szükségünk jobboldali teoretikusokra.”* A rendszerváltozás utáni független sajtó talán legértékesebb kiadványa, a *Hunnia. A magyar szellem önvédelme* című havilap is viszonylag ritkán közölt olyan írásokat, amelyek kimondottan a jobboldaliságra helyezték a hangsúlyt. Ez nem változott a Fidesz–MDF–FKgP kormányzat (1998–2002) alatt sem. A Fidesz 2000-ig a Liberális Internacionálé tagja volt, és sokáig minden radikálisan jobboldali szerveződést üldözött. A Jobbikot, kezdetben és részben, éppen a jobboldalisággal kapcsolatos ideológiai hiány hozta létre (1999–kb. 2015). Saját személyes tapasztalataim tanúskodnak e történelmi helyzet mellett, mert abban a szerencsében volt részem, hogy igen fiatalon a Magyarországon első jobboldaliságot hangsúlyozó – és a jobboldaliság ideaértékét feltárni próbáló – folyóirat, a *Pannon Front* (1995–kb. 2003) munkatársa voltam.

Ma egészen más a helyzet a jobboldaliság megítélése tekintetében, mint a rendszerváltozás utáni keserves másfél évtizedben. Korábban, a rendszerváltoztatás után, úgy a baloldali, mint a kevésbé baloldali kormányok idején könnyen megcsörrent a piros telefon az ember munkahelyi főnökénél: „Tudja-e, hogy a jobboldaliságot erősen hangsúlyozó alkalmazott került önökhöz?” Ettől eltérően jelenleg már TV-csatornák is erősen hangsúlyozzák a jobboldaliságot, tagadják a baloldaliság érvényét. Anélkül, hogy az ember legcsekélyebb mértékben is túldimenzionálhatná a személyes szerepét e folyamatban (az eszmék és a fogalmi hívószavak mindig túlnőnek a személyeken és csoportokon), ma már eufórikus érzései lehetnek – és olykor vannak is – és elégtételt érezhet – s olykor érez is –, hogy végre pozitív értelemben jelenik meg az általa mindig képviselt jobboldaliság, amely nemcsak elfogadott, hanem országszerte hangsúlyozott.

Azonban a dolog, sajnos, nem ilyen egyszerű.

El kell ismerni egy jobboldali felépítmény, egy országos organizáció létrehozását és létét. Nem egyszerűen a NER-re gondolok, hanem azon be-

lüli, kimondottabban jobboldali szervezettségre. Kvalitásos gondolkozóktól, szerzőktől és olyan folyóiratoktól, mint a *Kommentár*, indulnak a jobboldaliság magyarázatai, s más *medium*okon keresztül, mint a *Mandiner*, eljutnak a híradókig. Ennek a szervezettségnek az értelmét és jobboldali értékét el kell ismerni (el is ismerjük). A TV-ig és az online-hírekig jutás folyamatába azonban gerilla jellegű, a módszerekben a baloldalhoz hasonlóan nem válogató és kőkeményen modernista fórumok is belépnek,[1] amelyeknek semmi közük nincs a jobboldalisághoz azon kívül, hogy a kurzus elvárja e fogalom használatát. Erre a problémára később visszatérek.

Még aggasztóbb, hogy a modern jobboldaliság kizárólag relatív, viszonylagos. Mindig az ellenzékhez mért. Másként fogalmazva: pártszempontú eszmévé vált. Pedig Gyurcsányhoz és a többihez képest *túlságosan* könnyű jobboldalinak lenni. A jobboldaliság ideaértéke és komolyan, életünkben követhető alapelvi tartalmai fokozatosan háttérbe tolódnak.[2] László András volt egy kifejezése, ami illik a mai politikai jobboldalra: *ellenbaloldaliság*. Ezt a fogalmat ő a szélsőjobb kapcsán vezette be,[3] de találó a modern politikai jobboldalra is. A saját értékét döntően a politikai ellenfél és az ellenség megtámadásából meríti, abból próbálja kinyerni, az alapján működik, anélkül, hogy észrevenné. Pontosan ez az ellenbaloldaliság. Mentes a saját *alapelvek* meghatározó lététől, s ezért rejtetten, nem nyilvánvaló módon, de baloldali.

Van tehát egy ideális jobboldaliság, és világszerte van egy politikai, párt-meghatározottságú jobboldaliság. Komolyan aggódok azért, hogy a jobboldaliság ideális, alapelvekkel bíró, személyes életben követhető jelentése egy idő után eltűnik. Ekkor csak egy állandóan változó, relatív jobboldaliság marad, amit majdnem bárki képviselhet. Ha később nagyobb lenne a balra tolódás, a politikai és viszonyelvű jobboldaliság „logikája" alapján odáig juthatunk, hogy Dobrev–Gyurcsányt is jobboldalinak fogják tekinteni.

És itt kapcsolódunk vissza a gerilla jellegű, dzsungelharcos, a módszerekben a baloldalhoz hasonlóan nem válogató, sokszor kőkeményen modernista – valójában nem jobboldali – fórumok témájához, amelyekkel a jobboldaliságot támogatni próbálják. Mintha magunk alatt fűrészelnénk a fát. Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy alkalmazkodnunk kell a korunkhoz, hogy az alap- és vezérelveinket adaptálni kell az időhöz, amelyben élünk (amennyiben komolyan vesszük azokat). Azt is tudom, hogy kellenek reklámok, hírek, sőt hírfolyamok, hogy szükség van sportrendezvényekre, több szempontból is focimeccsekre; van azonban egy határ, amit nem léphetnénk át. Márpedig az említett jobboldali organizáció több haszonélvezője, számos internetes portál átlépi. Nemcsak a TV-reklámok, hanem a hírek és online bejegyzések szintjén is annyira tolják a liberális világ szekerét, hogy észre sem veszik azt, és nincs lelkifurdalásuk. Nem szeretnék neveket írni, ám néhány internetes portál, amely jobboldali híreket *is* közöl, annyira durva, hogy a baloldali bulvár szalutálhatna neki. És ez tendencia, sajnos, újabban a jobboldal érvényét hangsúlyozó állami TV híradóiban is megjelenik. (A múltkor azt hittem, RTL-híradót nézek.) Nemrég

[1] Ennek egy példájaként lásd Bodnár Dávid: Manipuláció és politikai stratégia a médiában. Esettanulmány. *Magyar Hüperión* 4. évf. 2. sz. (2016. nyár) 236–247. o.

[2] Ezzel kapcsolatban lásd Horváth Róbert: A jobboldaliság érvényéről és időbeli hosszáról. Válasz Vona Gábornak. *Magyar Hüperión* 4. évf. 3. sz. (2016. ősz) 289–297. o. Az írás eleje megkülönböztet relatív és nem-relatív jobboldaliságot, más szavakkal politikai, pártszempontú jobboldaliságot és abszolút-ideális-örökérvényű jobboldaliságot.

[3] László András: *A jobboldaliság alapelvei*. Debrecen, 2013, Kvintesszencia Kiadó, 44., 84. és 142. o.

Léon Frédéric: Egy gazda temetése (1886)

kezembe került egy ingyenes ellenzéki napilap. A címlapon ez állt: „Rezsiválságról beszélt a miniszterelnök". Az alapul szolgáló cikkből később, a 4. oldalon kiderült, hogy valójában a nyugat-európai rezsikről szólt. Az ellenzéki sajtóorgánum ügyesen kiforgatta a saját céljaira, mintha a magyar helyzetre vonatkozna. De nem ugyanígy működik, ügyeskedik az összes gerilla jellegű „jobboldali" fórum? Pedig egy hazugság akkor is hazugság marad, ha jobboldali rendszer tagjaként és érdekében követik el – ahogyan a bárgyún „polgári", infantilizáló reklámok hazugságai, melyeket nem kontrollálnak.

Mint említettem, készséggel elismerjük a kiépült jobboldali szerveződést, sőt, lojálisak lehetünk hozzá. Viszont nem fogadhatjuk el annak alsó bugyrait, mivel általuk a jobboldaliság alatt vágjuk a fát, hiteltelenné téve a jobboldaliságunkat. A dolgokat, az organizáció felépítését nemcsak létre kell hozni, hanem folyamatosan monitorozni, önkritikusan ellenőrizni, korrigálni kell. És a klasszikus jobboldaliság alapjain állva hasonlóan vissza kellene utasítani azt a diktatórikus, pszeudojobboldali, ellenbaloldali hozzáállást, hogy *minden* kritika likvidálandó, mert csakis kormányellenes lehet; azt, hogy nincs konstruktív, jóindulatú, tápláló negatív észrevétel.

✣

Második aggodalmam a modernkori konzervativizmussal kapcsolatos. Mint említettem, nagyon fiatalon, olyan kontroverzális személyi-

ségektől tanultam a jobboldaliságot, mint Boccaccio, Céline vagy Misima, és a metálzene.[4] Nem vádolhatnak vaskalapossággal, azzal, hogy ma is mindenáron királyt követelnék (noha tisztelem a monarchizmus valamennyi változatát). Azonban jelenkori érdeklődéseim mellett is mindig hittem abban, hogy az ember születetten konzervatív, a minden emberben meglévő „ösztönös konzervativizmusban".[5] Mert hát lényegileg mi mást jelent a konzervativizmus, mint megőrzést, fenntartást és megóvást? Születésétől fogva mindenki törekszik arra, hogy megőrizze, fenntartsa, megóvja azt, ami számára fontos: érték, eredmény, valóság. Persze létezik az átgondolások, a változtatások, a forradalmi aktusok ciklusa, de ez lényegében nem változtat azon, hogy számos dolgot meg akarunk őrizni, fenn akarunk tartani a változások elismerése és elfogadása mellett, mégpedig teljes joggal.

„Komolyan aggódok azért, hogy a jobboldaliság ideális, alapelvekkel bíró, személyes életben követhető jelentése egy idő után eltűnik."

A konzervativizmus, bánatunkra, egy idő után mássá vált és a jobboldalisághoz hasonló módon egyre inkább mássá válik napjainkra, mint a velünk született, „ösztönös konzervativizmus". Miként a különféle liberális és posztmodern, például irodalmi kánonok esetében, a konzervativizmussal kapcsolatban is kialakultak kanonizációk, melyek teljességgel nélkülözik a minden emberrel született konzervativizmus szempontját. Ahelyett, hogy az utóbbira összpontosítottak volna, létrejöttek különféle népies, harmadik utas vagy nyugati filozofikus szerzőkre alapított „konzervatív kánonok". A teljesen természetes és közérthető konzervativizmus egy idő után Toynbeevel, Voegelinnel, Fukuyamával vagy Scrutonnal azonosíttatott.[6] Indokolatlan és megdöbbentő az angolszász konzervativizmus dominanciája. A magától értetődő konzervativizmusból kimaradtak olyanok, mint az ókonzervatívok vagy a későbbi időkből Hamvas, Prohászka Lajos és Ernst Jünger. A huszadik század eleji, forradalmi új-konzervativizmus szerepét is elvitatták, mert „náci" kapcsolódású, és helyette, a nevében megjelentek a „héják", a *neokon*ok. Ez utóbbiak legtöbb képviselője, azon kívül, hogy öltönyt és nyakkendőt hord, megpróbálja kihasználni a jelenlegi jobboldali–konzervatív előnyöket. Lényegében parazita. Hogy a dolog súlyát legalább aktuálpolitikai oldalról belássuk, Trump elnök mellé odaállt szinte az egész nemzetközi kortárs jobboldal és konzervativizmus. Jobboldali és konzervatív volt Trump? Nagyon relatív mértékben. Érdemes volt az egész „jobboldalnak" felfújnia e témát? Legalább öt éven át beszélni róla, ahelyett, hogy fontosabb dolgok jöttek volna szóba? Hol van Trump ma már? (Visszatért az üzleteihez.) Mire jutottunk a vele való hosszas foglalkozás által? Mire volt jó az egész jobboldali–konzervatív–republikánus csimborasszó, cikkek és internetes bejegyzések százezrei? Nem volt kérdés, hogy

[4] Aldebaran Zoltán: Tanulmányocska a mi Danténk dicséretére. A mi Danténk Boccacciónál. *Pannon Front* (Budapest) 4. évf. (1998) 2. sz. (14.) 29–31. o. Uő: Utazás az éjszaka mélyére. *Pannon Front* (Budapest) 5. évf. (1999) 1. sz. (19.) 40–41. o. Uő: Misima. Dicső példa és tanulságok. *Pannon Front* 5. évf. (1999) 4. sz. (22.) 10–11. o. Uő: Néhány megjegyzés a metál zenék kapcsán. *Magyar Hüperión* 6. évf. 1. sz. (2018. tavasz) 66–69. o.

[5] Ezzel kapcsolatban lásd Anthony M. Ludovici: *A defence of Aristocracy. A further text-book for Tories*. London, 1927, Faber & Gwyer, 1–37. o. Online: https://www.anthonymludovici.com/dc_01.htm. (Utoljára megtekintve 2021. november 11.)

[6] Érdemei elismerései mellett három írás bírálta Eric Voegelint a jelen folyóiratban: *Magyar Hüperión* 6. évf. 2. sz. (2018. tél) 167–187. o. Mindehhez vegyünk hozzá még két dolgot: a jobboldali-konzervatív kánonba került szerzők legtöbbje filozófus, aki vagy nem ismeri a spiritualitás intellektualizmuson túli szintjeit, vagy a vallásossággal azonosítja. Ezen kívül a gyakorló politikusok csak másodkézből, „tanácsadók" révén ismerik „nagy nevek" gondolatait, amely tény fokozza az előbb említett két sajátosságot. Vö. uo. 121–122. o.

normális ember a konkrét esetben mellé áll. De *igazi értelme* az egésznek nem sok volt. A történelem mindig túllép az ábrándjainkon és a személyeken; viszont nem valljuk be ezt, mert nem tudunk magasabb irányba tartani.

A magyar jobboldal és konzervativizmus a történelmi tapasztalatai alapján sokkal bölcsebb lehetett volna. De nem volt, és ma sem az. Vannak egyrészt a hibás-hiányos történelmi, konzervatív kánonok, másrészt az azokból táplálkozó aktuálpolitikai megalkuvások. Nemzetközi szinten ez az egész eljutott egy hamis „jobboldali" és konzervatív „elitizmusig". Mert vegyük észre, hogy ami az utóbbi években történik, az nem más, mint a jobboldaliság és a konzervativizmus vámpirizálása, egyfajta parazitizmus. Egyesek, a leginkább befolyásos egyének, annyira túltolták a jobboldali „elitizmust", hogy az egész világgal elhitették, „elit" az, ami gazdaságilag ügyes, prosperál. Akkor vagyunk jobboldali ország, ha gazdaságilag minden klappol, fejlődünk. Ha nyugat-európai vagy közel-keleti cégcsoportok *egyetlen* helyi vállalkozását jobban támogatjuk, mint a teljes éves magyar könyv- és lapkiadást…

Akárhogy is, látjuk, nagyon súlyos összefüggésekbe és visszaélések körébe került a konzervativizmus és a jobboldaliság. Ma olyannak állítják be, amilyen korábban soha nem volt. Mindenkivel elhitették az egyenlőséget és a demokráciát (a baloldaliságot), majd egy fél évszázada közölni kezdték, hogy mégis vannak „jobbak az egyenlők között", azok, akik gazdaságilag sikeresek (hamis „elit", „jobboldaliság"). És a modern politikai „jobboldal" asszisztál e folyamathoz és általános helyzethez, hiszen a vállalkozók, a celebek, a sikeres reklámtermékek, a fogyasztás, hogy „forogjon a pénz", számára a legfontosabbak. Mi viszont nem értjük, hogy mi köze mindennek a klasszikus, európai, történelmi jobboldalisághoz? Persze, a hülyeség is konzerválható, de attól még nem konzervatív.

Ám a legnagyobb fiaskó mégiscsak az utóbbi két évben történt. Egyáltalán nem kívánok belemenni a Covid-jelenség vizsgálatába, de annyit azért megállapítok, hogy a vírus létével párhuzamosan gyakorlatilag lábbal tiporják már az ember személyes és demokratikus jogait is: nézik, hogyan reagál – milyen intézkedésekig, meddig lehet elmenni vele kapcsolatban –, hogyan vizsgázunk az egyéni szólás- és rendelkezési szabadság fenntartása tekintetében. Létrehozták a demokráciát, hogy azt is teljesen felbontsák. A legsúlyosabb mindebben az úgynevezett konzervativizmus és a jobboldal viselkedése: totális megalkuvás; mintha csak jófiúk lehetnénk; mintha a nemzeti szabadságharc, a nemzeti függetlenségért vívott kiállás itt véget kellene, hogy érjen; mintha a jófiúság – mint Karácsony esetében – minden jobboldali, konzervatív és nemzeti kérdést automatikusan megoldana.

„(…) egy hazugság akkor is hazugság marad, ha jobboldali rendszer tagjaként és érdekében követik el".

Ki kell mondani: ha ebben a tekintetben a kormány nem folytat olyan szembenálló politikát, stratégiát és taktikát, mint a migráns kérdés és az EP/EB-s viták esetében, könnyen belebukhat az előttünk álló választásokba. Mert a magyarok egy részének még van fogalma, legalábbis megérzése a jobboldaliságról és a konzervativizmusról.

Végezetül észrevételezek egy szomorú tényt. A mai *neokon*ok, az *alt-right* és a *Breitbart* legtöbb képviselőjének sokszor semmilyen köze nincs egy vidéki ember, egy kézműves vagy egy templomba járó természetes konzervativizmusához és jobboldaliságához, ahogy az izraeli „jobboldaliságnak" sincs. Sokszor egyáltalán nem konzervatívak. Távol áll tőlük egy pap, egy egyetemi tanár, egy tudós jellegzetes konzervatív attitűdje. De még egy kávéházi ember vagy kocsmalátogató konzervatív ismérvei is.